

Saeimas komisijas un demokrātija

Autors: Aksels Rēts, vācu politologs

Publicēšanas datums: Lauku Avīze, 2002. gada 21. novembris.

Rubrika: Komentārs (3. lpp.)

Demokrātijā strīds ir vairāk nekā normāla lieta. Diskusijas starp dažādiem politiskajiem spēkiem par iespējamiem risinājumiem ir pat nepieciešamas. Bet īpaši vajadzētu pievērst uzmanību tad, ja viens spēks otram pārmet nedemokrātisku rīcību.

Einara Repšes vadītā koalīcija 8. Saeimā ir monopolizējusi varu komisijās, neatstājot opozīcijai pat sekretāru amatus. Tas izdevies, pateicoties Saeimas lēmumam, ka katrs Saeimas deputāts var būt tikai vienā likumdošanas komisijā un vienā citā komisijā. Opozīcijā esošā **Tautas partija** un "**PCTVL**" jau kritizējušas šo lēmumu kā nedemokrātisku.

Praktiski, protams, E. Repše var saskarties ar zināmām grūtībām, īstenojot iecerēto principu. Vienkārša iemesla dēļ: kamēr, piemēram, Vācijas parlaments sastāv no vairākiem simtiem deputātu, Latvijā ir tikai 100 Saeimas deputāti. Saskaņā ar Saeimas Kārtības rulli Saeimā pastāvīgi darbojas 17 komisijas. Vidēji tātad paliek katrā komisijā tikai pieci līdz 11 deputāti. Var izrādīties, ka dažreiz šis skaits ir nepietiekams un komisija nespēs pilnvērtīgi strādāt.

Tomēr kopumā TP pārmetumi krietni ir pārspīlēti, jo Saeima tikai vienojusies veidot komisijas pēc proporcionalitātes principa, tātad atbilstoši tautas gribai.

Mēģināšu tagad nesākt plašu apspriešanu par demokrātiju, bet skatīšos uz praksi gan iepriekšējās saeimās Latvijā, gan citās demokrātiskās valstīs. Līdz šim komisiju dalībnieku skaits Saeimā nebija proporcionāls politisko spēku sadalījumam parlamentā, dažreiz pat sanāca, ka komisijās tika pieņemts lēmums, kurš Saeimas vairākumu nevarēja dabūt. Vācijas parlamentā, piemēram, šāda situācija nekad nebūtu iespējama. Nav nekādas jēgas, ja opozīcija ar "mākslīgu" vairākumu komisijās pieņem likumprojektu, kuram nav izredzes tikt apstiprinātam Saeimā. Tas, protams, nekaitē demokrātijai, sliktākā gadījumā tikai aizkavē likumdošanas procesu.

Var jau kritizēt, ka pozīcija nav atvēlējusi TP vai "PCTVL" nevienu komisijas priekšsēdētāju, bet kāds gan viņiem būtu labums vadīt komisijas sēdi, kur tāpat pēdējā teikšana ir otrai pusei.

Mazākuma frakcijām tik un tā atliek vienīgi strādāt, censties pārliecināt vēlētājus nākamreiz balsot par viņiem, nevis par līdzšinējām valdošām frakcijām. Ja izdosies, varēs nākamreiz paši monopolizēt varu, atkal uz laiku, protams.

Vācijā pat frakcijas iekšienē notiek sīva konkurence uz vietām svaigākajās komisijās. Tajā pašā laikā protams jebkura frakcija ir ieinteresēta izvirzīt uz komisijām nevis kaut kādu deputātu, bet attiecīgā jomā kompetentu personu, lai neizrādītu citiem spēkiem, kā arī vēlētājiem, ka partijai trūkst gudru un pieredzējušu politiķu. Tāpēc nevar piekrist TP apgalvojumam, ka tagad pasliktināšoties Saeimas darba kvalitāte un izglītības speciālisti būšot spiesti strādāt, piemēram, Tautsaimniecības komisijā, kā prognozēja **Jānis Lagzdīns**. TP pārstāvis uzsvēra, ka līdz šim deputāti komisijās tika ievēlēti atbilstīgi savai profesijai, prasmei un izglītībai. Bet diez vai TP frakcijā visi deputāti ir tieši izglītības eksperti. Un, ja būtu, tad partija nepareizi izvirzījusi savus Saeimas kandidātus, nav skatījusies uz viņu zināšanām. Nekas arī pēc jaunās sistēmas neliedz Saeimai un frakcijām tāpat izvirzīt deputātus komisijām atbilstoši viņu pieredzei un izglītībai. Tieši otrādi, frakcijai vajadzētu būt ieinteresētai izvirzīt katrai komisijai savus ekspertus.

Tāpat ar komisijas priekšsēdētājiem. Vācijā tradicionāli sadale notiek starp visām frakcijām — no 1994. līdz 1998. gadam, izņemot Austrumvācijas komunistu pēcnācēju partiju PDS (Demokrātiskā sociālisma partija), opozīcijai piešķir vissvarīgākās komisijas priekšsēdētāju amatu, tā ir budžeta komisija.

Tomēr ir citas valstis, kur tiek īstenots princips "uzvarētājs paņem visu". Tā notiek ASV. Pēc nākamajām vēlēšanām opozīcija atkal var kļūt par pozīciju. Tas atkarīgs no vēlētāju vēlmes.

Amatu sadale ir atkarīga galvenokārt no valsts tradīcijām un politiskās kultūras, taču nevienu — ne Eiropas, ne ASV, ne arī tagadējo Latvijas —variantu nevar vērtēt kā nedemokrātisku.